

Verslag

Gezamenlijke vergadering Programmaraad Bodembeheer en Programmaraad Bodebescherming

Datum: 13 juni 2024
Tijd: 13.00 - 16.00 uur
Plaats: VOPAK Terminal Europoort (Rotterdam)

Aanwezig vanuit Programmaraad Bodembeheer:

Frank Agterberg – Branchevereniging Bodemenergie	Robbert van 't Veer – VKB, VvMA, NL Ingenieurs
Jan Fokkens - VNO-NCW	Jeroen Bartels (interim voorzitter)
Hans Boer – VA	Annelies de Graaf (secretaris) – SIKB

Afmeldingen vanuit Programmaraad Bodembeheer:

Arjan uit den Bosch - RWS Bodem+	Mark van Lokven – UvW
Rachelle Verburg (voorzitter)	Marjon Verhoeven – KOBO-HO
Ronald Cornelisse – OMWB	René Smolders – VNG WEB
Henk Oort – VvMA, VKB, NL Ingenieurs	Joop Jansen – NVPG, Bouwend NI
Dirkjan Reijersen van Buuren – Vakgroep Bodembewust	

Aanwezig vanuit Programmaraad Bodembescherming:

Willem van der Zon – VNO/NCW	Huib Mulleneers - NIBV
Robert Hilgers – provincie Noord-Brabant	Erik van der Heijden – VTI
Iljo Fluit – NIBV	Jordi Verkade – SIKB
Prosper Snoep – Ministerie van I&W	Henk Koster - SIKB
Jeroen Bartels (voorzitter)	

Afmeldingen vanuit Programmaraad Bodembescherming:

Kees Jonker – Ministerie van I&W/RWS	Martin de Jonker – ODI-VDV
Leo van Kuijl – ODI-VDV	Tineke Weide - BOVAG
Maikel Prins - VTI	

**Actie
door:**

1. Welkom, kennismaking en mededelingen

Na ontvangst door Willem van der Zon van VOPAK, tevens lid van de Programmaraad Bodembescherming, opent Jeroen Bartels (interim-voorzitter van de Programmaraad Bodembeheer en voorzitter van de Programmaraad Bodembescherming) de vergadering. Er volgt een korte voorstelronde.

Robbert van 't Veer, lid van het bestuur van SIKB, vervangt eenmalig Henk Oort die verhinderd is. Er zijn geen mededelingen.

2. Input voor Visie SIKB 2025-2028

Jeroen Bartels leidt het agendapunt in. Het bestuur vraagt input van de programmaraden voor de visie SIKB 2025-2028.

Henk Koster: Yvonne van Mastrigt, voorzitter van het SIKB-bestuur, zet in op een inhoudelijk solide strategie, waar iedereen zich mee verbonden voelt. Vandaag zijn drie mensen aanwezig die ook in bestuur zitten en dus betrokken zijn bij het visie-traject dat het bestuur doorloopt:

Robbert van 't Veer, Iljo Fluit en Huib Mulleneers.

Frank van Berkum, zelfstandig adviseur, begeleidt het visietraject van het bestuur. Hij geeft een

toelichting op het proces en de uitkomsten tot nu toe. In september staat de volgende bespreking van het bestuur op de planning. Afronding wordt in november verwacht. De presentatie door Frank van Berkum is als bijlage bij het verslag gevoegd.

In de gespreksagenda van de Programmaraad Bodembeheer voor 2024 zijn vragen m.b.t. scope van de SIKB-activiteiten voor bodem opgenomen. Deze vragen zijn overgenomen in de agenda. Jeroen Bartels legt de vraag voor: Wat hoort niet tot de scope van SIKB?

- Jan Fokkens: Het gaat om kwaliteit van de uitvoering m.b.t. bodem/waterbodem/grondwater. Beleid maken ligt bij de overheden, net als toezicht en handhaving. Daar is SIKB niet van.
- Frank Agterberg: Diepe ondergrond / mijnbouw valt buiten de scope. De Mijnbouwwet gaat over activiteiten in de ondergrond dieper dan 500 m-mv, waaronder geothermie. Dit is de bevoegdheid EZK. SIKB heeft daar geen rol. Bodemenergie tot 500 m-mv valt wel in de scope van SIKB. Hier wordt de scope dus bepaald door een fysieke grens die is vastgelegd in de wetgeving. De focus van SIKB is bodembescherming. Vaak liggen er verbindingen in met andere gremia. Dan moet SIKB de interface regelen. Als de bodembeschermingsaspecten daar al goed geregeld zijn, dan hoeft SIKB daar niets aan te doen.
- Jeroen Bartels: Voor biologische parameters / landbouw en natuur kun je nagaan of bodembescherming goed geregeld is.
- Hans Boer: Als je naar Japanse duizendknoop kijkt, waar is dat geregeld? Dit is een biologische parameter, maar is niet alleen van belang voor de agrarische sector.
- Annelies de Graaf: Er is een Landelijk protocol omgaan met Aziatische duizendknopen. De SIKB-protocollen verwijzen daar niet naar en dat protocol is niet wettelijk voorgeschreven.
- Frank Agterberg: Hier valt dus iets te kiezen. Er is een beleidsmatige grens (landbouw). Het is de vraag of je hierin een rol wilt gaan innemen. Je loopt tegen systeemgrenzen (fysiek of beleidsmatig) aan. Je moet verkennen of het aan de andere kant van de grens goed geregeld is.
- Prosper Snoep: De EU Bodemmonitoringsrichtlijn gaat ook over biologische parameters. Voor de bemonstering en/of analyse daarvan zullen dan ook NEN-EN normen komen. Als IenW willen we ook daar een systeem van kwaliteitsborging overheen. Daarvoor zullen we waarschijnlijk naar SIKB kijken.
- Conclusies m.b.t. gewenste scope SIKB:
 - Binnen scope: bescherming van de kwaliteit van bodem en grondwater.
 - Grondwaterkwaliteit staat onder druk (vergroening), dit is relevant binnen de scope van SIKB.
 - Bij grensvlakken (beleidsmatig, fysiek) moet SIKB de interface regelen. Als de bodembeschermingsaspecten in de aanpalende beleidsvelden/de aanpalende sectoren al goed geregeld zijn, dan daar geen rol voor SIKB.
 - Wel kwaliteitsborging. Niet beleidsvorming.
 - Rol van SIKB in beleidsvorming dient beperkt te zijn tot een signalerende rol.

Innovatie (sheet 14):

Robert Hilgers: De kwalibo-wetgeving beperkt ons in innovatie. Daar moeten we een modus in vinden. Dat is wel mogelijk.

Jeroen Bartels: Wie bepaalt of een andere methode gelijkwaardig is?

Henk Koster: In aantal schema's 'alternatieve werkwijze', randvoorwaarde is instemming door bevoegd gezag.

Robert van 't Veer: XRF is een voorbeeld van een techniek die veel wordt toegepast, maar die nog niet onder de erkenningsregeling is gebracht. Daarom moet je nog steeds controlemonsters

nemen als je bij saneringen de ontgravingsgrenzen hebt vastgesteld met de XRF.

Henk Koster: We hebben naast de BRL-en ook andere instrumenten. Daar kunnen we meer gebruik van maken om innovatie te stimuleren/ondersteunen.

Willem van der Zon: Grote bedrijven hebben vanuit Europa de verplichting om een plan te hebben voor duurzaamheid, energietransitie, circulariteit, milieubeheer, etc. De Autoriteit Financiële Markten handhaaft dit.

Jan Fokkens: Internationale bedrijven ervaren de protocollen vaak als remmend. Die huren liever een internationale deskundige in.

Willem van der Zon is het daar mee eens, en illustreert dit met een voorbeeld: In 2018 heeft VOPAK het bodemonderzoek in het kader van de verkoop van een locatie in Finland bodemonderzoek gedaan met metingen met sonde en bodemmonsters in plastic zakken, dit was voldoende voor de verkoop. *Noot: bij bodemonderzoek voor aankoop/verkoop geldt in Nederland geen verplichting om het bodemonderzoek onder erkenning uit te voeren.*

Henk Koster: MKB-bedrijven hebben niet de expertise en middelen die grote bedrijven hebben en zij besteden vaak maar incidenteel bodemwerkzaamheden uit.

Volgende en/of initiërende rol

Ijzo Fluit: Belangrijk voor SIKB is: waar zijn behoeftes, waar ligt een duidelijke rol van de ministeries? Als die vraag er niet ligt is de toegevoegde waarde voor een protocol minder.

Henk Koster: Dan opereer je vraag- en regelgeving gestuurd. Als een stakeholder een probleem ervaart kan dat voor SIKB aanleiding zijn om een nieuw onderwerp toe te voegen.

Annelies de Graaf: In de visie kun je opnemen dat SIKB beleidsvolgend is.

Hans Boer: Vraag daarbij is: zijn we ook beleidsvolgend als het gaat om lokaal beleid?

3. 'De Waarde van het getal'

Arjan Veldhuizen van Eurofins en Vincent le Sage van SGS geven op persoonlijke titel een presentatie over 'de waarde van het getal'. De presentatie is als bijlage bij het verslag gevoegd. De informatie in de presentatie is voor de laboratoria die lid zijn van Fenelab bekende materie.

De eerste vraag die gesteld moet worden is "Waar doet het getal een uitspraak over?" Over het veld, de monsternemer, de monsterpot, het lab? Het laboratorium kan alleen iets zeggen over het laatste deel, dit ligt binnen de invloedssfeer van het lab. De laboratoria streven naar een goede kwaliteit van de meetwaarden. Ze zijn zich er van bewust dat de meetresultaten op basis van metingen aan een paar gram monstermateriaal uitspraken worden gedaan voor de concentraties/gehalten van een heel groot volume. Van groot belang is dat de metingen 'Fit for purpose' zijn. Je moet als laboratorium de doelstelling van de meting weten om de juiste meetmethode te kunnen selecteren.

De meetfout is inherent aan meten. De meetfout bedraagt meestal enkele procenten. De vraag naar meetonzekerheid komt altijd naar boven bij nieuwe meetmethoden. Bij reguliere stoffen zijn er ook aanzienlijke meetonzekerheden. Bijvoorbeeld bij minerale olie 50 %, bij droge stof 12 %. Omdat dit gangbare metingen zijn stelt niemand hier vragen bij.

Als je een fout in de meetprocedure hebt geconstateerd, horen de meetwaarden die met de foutieve procedure zijn verkregen niet meer tot de meetonzekerheid.

Bij het vaststellen van de overheidsnormen is er rekening gehouden met de meetafwijkingen: 50 % zit er boven, 50 % eronder. Dit gaat uit van 'shared risk', afspraak die daaruit volgt is dat je moet toetsen aan het getal dat gerapporteerd wordt. De meetonzekerheden zijn doorvertaald in de normwaarden. Arjan Veldhuizen en Vincent le Sage zijn niet op de hoogte van de wijze

waarop dit is gedaan.

Het begrip nauwkeurigheid kan betrekking hebben op mate van spreiding of mate van juistheid. Dit is niet voor iedereen duidelijk.

Reacties

Willem van de Zon: Afwijkingen bij monsterneming, monsteselectie en transport kunnen leiden tot afwijkingen tot een factor 2.

Hans Boer: Voor ZZS, waarvoor de - zeer lage - detectiegrenzen de norm zijn, kun je je op basis van de meetfouten in de laboratoriumresultaten afvragen wat de waarde van die metingen is, en wat dit zegt over de hele partij. Bijvoorbeeld als het laboratorium de detectiegrens een factor 1.000 verlaagt omdat het nieuwe apparaat heeft. Voor PFAS is dit nu aan de orde, maar er volgen meer ZZS. Stel uit een partijkeuring van een partij zand komt een meetwaarde net onder de norm voor 'niet toepasbaar'. En dat de toezichthouder ook een monster neemt en toevallig 5 % hoger uitkomt op een meetwaarde net boven de norm 'niet toepasbaar'. Moet je dan hele partij wegnemen? Moeten we dan niet de betrouwbaarheidsintervallen bij de rapportage hebben?

Robert Hilgers en Jan Fokkens: Je moet een afspraak maken hoe je hier samen op een consistentie manier mee omgaat. Die afspraak hebben we.

Jeroen Bartels: Wordt de k-waarde systematiek ook gebruikt bij bodem? Antwoord: Ja, voor bouwstoffen bij de Fabrieks Eigen Verklaring door de producent.

Betrouwbaarheid van het getal hangt ook samen met de heterogeniteit en omvang van de partij die je onderzoekt.

Hans Boer: Het is jammer dat in onze regelgeving de partij-omvang op 10.000 m³ gezet is, het is lastig om voor zulke grote partijen een goed representatief monster samen te stellen.

Henk Koster: Voor SIKB is het van belang om voor in iedere stap in de keten kijken of de kwaliteit nog iets beter kan.

4. VOPAK en Bodem

Willem van de Zon is bij Vopak Global Environmental Director. Alles m.b.t. lucht, water en bodem valt daar onder. Willem heeft een Standaard geschreven voor Soil and groundwater management door VOPAK. Ook biodiversiteit zit daarin. Deze Standaard is gebaseerd op de Nederlandse wetgeving, aangevuld met een aantal strengere regels uit Braziliaanse wetgeving. VOPAK past deze Standaard wereldwijd toe op al haar terreinen. De lokale wetgeving verschilt heel erg: in China bijvoorbeeld hoef je niets op te ruimen, zolang je het drinkwater maar niet bedreigt.

Vroeger was een groot deel van benzeenemissies in Nederland afkomstig van VOPAK. De afgelopen 10 jaar zijn grote verbeteringen gerealiseerd door investeringen in kostbare installaties (bv voor het terughalen van dampen van schepen). Voor dergelijke investeringen laat Willem een MKBA (maatschappelijke kosten-en baten (o.a. gezondheidswinst) analyse) doen. Met investering van € 7,5 milj. per jaar bespaart VOPAK Nederland de maatschappij € 15 milj. per jaar aan gezondheidsschade.

Willem heeft i.k.v. de due diligence voor aankoop van een terrein in Antwerpen de kosten voor bodemsanering en eisen voor biodiversiteit ingeschat o.b.v. luchtfoto's (zichtbaar waren o.a. een voormalige brand). Dit is een gebruikelijke werkwijze bij aankoop van terreinen door VOPAK. Terreinbezoek was in Antwerpen niet mogelijk. Ook konden geen milieuonderzoeken worden ingezien. In de geraamde kosten is oor rekening gehouden met de eisen vanuit het naast gelegen terrein met natuurwaarden, en de nabij gelegen Hedwigpolder met natuurfunctie. Het terrein is

inmiddels aangekocht. De verontreiniging valt tot nu toe mee. OVAM eiste voor in gebruik name door VOPAK bodemonderzoek, daaruit bleek ook dat het meeviel met de bodemverontreiniging.

De Europese Taxonomy-richtlijn verplicht grote bedrijven tot jaarlijkse rapportage van inspanning voor verlaging van emissie en bijdrage aan energietransitie en circulaire economie. Er komen jaarlijks nieuwe verplicht te rapporteren onderwerpen bij. Vanaf 2024 is ook een accountantscontrole van de financiële investeringen die je daarin doet verplicht. Momenteel moet 5% van alle investeringen groen zijn, in 2050 moet dit 100 % zijn. Er gelden momenteel al rapportageverplichting m.b.t. klimaatadaptatie en klimaatmitigatie. Er zijn KPI's gesteld voor circulaire economie, pollution prevention, duurzaamheid, bescherming van water en marine resources en voor bescherming en herstel van biodiversiteit en ecosystemen.

5. Sluiting

Jeroen Bartels bedankten iedereen voor de bijdrage en sluit de vergadering om 16 uur.

Vergaderschema Programmaraad Bodembeheer 2024

maandag 11 maart 2024	9.30 — 12.30 uur	Space to Create, Utrecht
donderdag 13 juni 2024	13.00 — 16.30 uur	Vergadering met de Programmaraad Bodembescherming, Vopak locatie Botlek
maandag 7 oktober 2024	9.30 – 12.30 uur	Vredenburg, Utrecht
maandag 9 december 2024	9.30 – 12.30 uur	Vredenburg, Utrecht

Vergaderschema Programmaraad Bodembescherming 2024

Donderdag 9 januari 2024	9.30 u — 11.00 u	Gouda
Donderdag 7 maart 2024	9.30 u — 11.00 u	online
Donderdag 13 juni 2024	13.30 u — 16.00 u	Vergadering met de Programmaraad Bodembeheer, locatie Vopak
Donderdag 19 september 2024	13.30 u – 15.00 u	online
Donderdag 14 november 2024	9.30 u – 11.30 u	Gouda